

Motion till riksdagen 2021/22:4444

av **Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2021/22:131 Nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheten att överföra beslutanderätten om utvisning i samtliga säkerhetsärenden till en allmän förvaltningsdomstol och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen avslår prop. 2021/22:131 Nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden.

2 Inledning

För att bekämpa terrorism har det sedan 1973 funnits särskilda möjligheter att övervaka och utvisa utlänningar, när det anses finnas risk för att dessa kan begå terroristbrott. Bestämmelserna finns sedan 1991 i lagen om särskild utlänningskontroll (LSU). Enligt lagen får en utlänning utvisas ur landet om det är särskilt påkallat med hänsyn till rikets säkerhet eller om det befaras att personen kommer att begå eller medverka till terroristbrott. Det är Säkerhetspolisen (Säpo) som bedömer om en person ska anses vara en säkerhetsrisk enligt LSU och ansöker om utvisning av personen hos Migrationsverket. Om Migrationsverkets beslut överklagas ska verket lämna över ärendet till Migrationsöverdomstolen. Migrationsöverdomstolen ska sedan tillsammans med ett eget yttrande lämna över ärendet till regeringen som är högsta beslutande instans. Dessvärre får Migrationsverket och Migrationsöverdomstolen inte ta del av allt underlag som Säpo har i ärendet. Det leder till ett underskott på information som kan vara mycket negativt för den utvisningshotade personen eftersom myndigheten och domstolen blir helt beroende av Säpos bedömning. Förfarandet innebär att rättssäkerheten brister eftersom enskilda inte har rätt till ett tvåpartsförfarande med prövning av sitt utvisningsärende

inför domstol. Regeringen är ingen lämplig sista instans för att fatta dylika beslut, vilket vi återkommer till nedan.

Hittills har ingen utvisningshotad person vunnit en process enligt LSU. Problemet är att det i princip är helt omöjligt för en utvisningshotad person att försvara sig mot de anklagelser som framförs. Beviskraven i LSU är mycket låga jämfört med brottmålsprocessens krav på ”bortom rimligt tvivel”.

Vänsterpartiet har vid flera tillfällen kritiserat den bristande rättssäkerheten för enskilda i lagen om särskild utlänningskontroll, bl.a. i samband med att regeringen hösten 2009 i en proposition föreslog att Säkerhetspolisen, utan möjlighet till överprövning, ska kunna besluta om en asylsökande ska ha rätt till domstolsprövning eller om ärendet ska anses som ett särskilt kvalificerat säkerhetsärende som ska handläggas enligt lagen om särskild utlänningskontroll och därmed avgöras av regeringen i sista instans (mot. 2009/10:Sf4 och mot. 2019/20:3455).

3 Regeringens förslag

Regeringen föreslår i sin proposition att lagen om särskild utlänningskontroll (LSU) ska upphävas och ersättas av lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar. I den nya lagen föreslår regeringen bl.a. utvidgade möjligheter att utvisa utlänningar som utgör kvalificerade hot mot Sveriges säkerhet. Regeringen föreslår även att det ställs utökade krav på muntlig handläggning i utvisningsärenden och att det införs en möjlighet för utlänningar att få verkställda utvisningsbeslut upphävida. Förutsättningarna för att få ta en utlänning i förvar enligt den nya lagen ska också förtydligas. Dessutom kommer fler tvångsmedel att få användas och kraven för att få ett tillstånd till hemliga tvångsmedel sänks. Regeringen föreslår även att anmälningsskyldigheten ska bli mer ingripande. I ett sådant beslut ska en utlänning i fortsättningen också kunna förbjudas att lämna ett bestämt vistelseområde. Regeringen föreslår också att kraven ska skärpas för de som ska förordnas till offentliga biträden. Vidare föreslår regeringen att straffen skärps för flera av brotten i den nya lagen. Det ska också tydligare framgå av den nya lagen att brotten är av sådan art att påföljden normalt bör vara fängelse.

4 Vänsterpartiets ställningstagande

Regeringens förslag om en ny lag om särskild kontroll av vissa utlänningar innehåller några delar som Vänsterpartiet kan ställa sig bakom. Vi är positiva till alla förslag om ökad muntlig handläggning och stärkt dokumentation eftersom det förbättrar rättssäkerheten. Dessvärre innehåller lagförslaget flera delar som vi är tveksamma till och som inte borde genomföras. Här nedan redogör vi för några av dem.

Regeringen föreslår ingen ändring av instansordningen i säkerhetsärenden. Vi har tidigare föreslagit ett tilläggsdirektiv till den då pågående utredningen i syfte att se över möjligheten att flytta beslutanderätten om utvisning i säkerhetsärenden till förvaltningsdomstolarna (mot. 2019/20:3455). På så sätt skulle rättssäkerheten för de utvisningshotade och allmänhetens möjlighet till insyn i processen stärkas (även om vissa delar av förhandling/dom skulle vara sekretessbelagda med hänsyn till exempelvis rikets säkerhet). Vi står fast vid vår tidigare inställning att domstolarna behöver få ta del av all

utredning som Säpo har i ett ärende. Samma höga beviskrav bör gälla i dessa ärenden som i brottmålsprocessen. I flera fall har t.ex. kurder utvisats till Turkiet. Enligt kurdiska organisationer i Sverige rör det sig om ett trettiotal ärenden. Migrationsverket har utfärdat beslut om utvisning efter att de fått hemligstämplad information av Säpo om att en person utgör ett säkerhetsshot mot Sverige. Varken Migrationsverket, Migrationsöverdomstolen eller den utvisningshotade personen har fått ta del av allt underlag som Säpo har i ärendet. Detta har medfört ett underskott på information och bristande rättssäkerhet för de utvisade personerna.

En förvaltningsdomstol har erfarenhet av och kompetens att hantera både känsliga och sekretessbelagda ärenden och dokument på ett betydligt mer rättssäkert sätt än en regering. Därför bör beslutanderätten om utvisning i samtliga säkerhetsärenden flyttas till allmän förvaltningsdomstol. Rättssäkerheten i prövningen förstärks och risken för politisk påverkan minskar när allmän domstol hanterar känsliga ärenden. Den årliga redovisning som regeringen lämnar till riksdagen gällande tillämpningen av den nuvarande lagen, LSU, är tämligen innehållslös. Detta gör att det är svårt för riksdagen att få insyn i hur lagen används. Denna problematik försvinner om ärenden enligt den nya lagen skulle hanteras av förvaltningsdomstolarna.

Politisk påverkan från regeringar i LSU-ärenden är ett återkommande problem. År 2004 beslutade den dåvarande regeringen att utvisa två egyptiska medborgare. Egypten garanterade att de inte skulle utsättas för tortyr, något som ändå skedde. Sverige blev fällt i FN:s tortyrkommitté. Fallet illustrerar varför regeringen är en utomordentligt olämplig instans för att fatta dessa ytterst grannliga judiciella beslut.

Regeringen bör därför tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheterna att överföra beslutanderätten om utvisning i samtliga säkerhetsärenden till allmän förvaltningsdomstol. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.1 Utvidgat tillämpningsområde, en koppling till terroristbrottslagen och användningen av överskottsinformation

Regeringen föreslår att en utlänning ska få utvisas ur Sverige om det med hänsyn till vad som är känt om utlänningens tidigare verksamhet och övriga omständigheter kan antas att hen kommer att göra sig skyldig till ett brott enligt terroristbrottslagen eller på annat sätt kan utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet. Förslaget innebär att tillämpningsområdet för lagen utvidgas så att risk för samtliga brott mot terroristbrottslagen ska kunna leda till utvisning.

Regeringen har även presenterat en proposition med ett nytt förslag till terroristbrottslag (prop. 2021/22:133). Förslaget innebär att alla brott i svensk lag under vissa förutsättningar kan utgöra terroristbrott. Den nu aktuella propositionen måste ses i ljuset av förslaget till ny terroristbrottslag. Utvidgningen av det kriminaliserade området i den nya terroristbrottslagen riskerar att få stora konsekvenser för tillämpningen av den nya lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar. Såvitt vi kan se har ingen analys av hur de två lagstiftningarna samverkar gjorts av regeringen.

Även Lagrådet ifrågasätter i sitt yttrande om en så långtgående utvidgning av tillämpningsområdet som föreslås är godtagbar. Enligt Lagrådet är en bedömning som bygger på en prognos avseende risk för visst framtida handlande alltid förenad med osäkerhet. Om bedömningen dessutom tar sikte på ett relativt brett spektrum av mindre allvarlig brottslighet, och därtill inkluderar medverkan (bl.a. medhjälp) till sådan

brottslighet, kommer den ofrånkomligen att tappa i stadga och förutsebarhet. Lagrådet lyfter fram att de krav som uppställs i förslaget kan uppfyllas genom att någon med likgiltighetsuppsåt hjälper någon annan att begå en gärning som har en svårhetsgrad motsvarande fängelse i 14 dagar (det kan t.ex. vara fråga om att hjälpa någon med visst pappersarbete i samband med att denne någon hyr ut en lokal till en organisation). Till det ska sedan läggas att tillämpningen bygger på en prognos som ska göras med ett lågt beviskrav. Regeringen väljer dock att gå fram med sitt förslag trots Lagrådets kritik. Vänsterpartiet anser att detta är anmärkningsvärt. Regeringen skriver i sin proposition att man är medveten om att det utvidgade tillämpningsområdet gör att lagen kan komma att omfatta även utlänningar med en mer indirekt koppling till terrorism. Enligt regeringen är det föreslagna, breda tillämpningsområdet inte bara godtagbart utan också nödvändigt för att på ett mer effektivt sätt kunna hantera de utlänningar som utgör kvalificerade hot mot Sveriges säkerhet (prop. 2021/22:131 s. 75).

Vänsterpartiet ser en stor risk för att tillämpningen av den nya lagen blir oförutsägbar och godtycklig. Fler människor riskerar att utvisas på ytterst oklara grunder där beslutet baseras på om någon kan antas göra sig skyldig till ett terroristbrott. Det utvidgade tillämpningsområdet i kombination med att regeringen föreslår extensiva möjligheter för myndigheterna att använda sig av både vanliga och hemliga tvångsmedel, ökar även risken avsevärt för att människor utsätts för integritetskränkande tvångsmedelsanvändning. Bland annat föreslås hemlig dataavläsning få användas enligt den nya lagen. Vi har tidigare kritiserat införandet av hemlig dataavläsning utifrån bl.a. bristande rättssäkerhet och proportionalitet (mot. 2019/20:3451).

Ett flertal remissinstanser är kritiska till att regeringen föreslår en hänvisning till terroristbrottslagen i den nya lagen. Justitiekanslern skriver att lagstiftningstekniken innebär att tillämpningen av lagen blir avhängig av den lydelse som terroristbrottslagen kan komma att ha i framtiden. Riksdagens ombudsmän, Integritetsskyddsmyndigheten, Barnombudsmannen och Svenska Avdelningen av Internationella Juristkommissionen anför bl.a. att tillämpningsområdet för lagen inte blir tillräckligt tydligt avgränsat med en hänvisning till terroristbrottslagen. Sveriges advokatsamfund, Svenska Röda Korset, Amnesty International och Civil Rights Defenders avstyrker en generell hänvisning till terroristbrottslagen bl.a. då det riskerar att bli otydligt och då förutsebarheten i rätts-tillämpningen minskar avsevärt.

Regeringen föreslår även att uppgifter som kommit fram vid hemliga tvångsmedel (s.k. överskottsinformation) ska få användas inte bara för att inleda förundersökning eller förhindra förestående brott utan även för annat ändamål än brottsbekämpning. Förslaget strider mot den generella proportionalitetsprincipen och öppnar upp för att Säpo ska kunna använda överskottsinformation utan nödvändiga begränsningar. Även om det finns bestämmelser i annan lagstiftning, t.ex. offentlighets- och sekretesslagen, som hindrar användningen, så bör enligt Vänsterpartiets mening användningen av överskottsinformation i den nya lagen begränsas till brottsbekämpning. Sammantaget innehåller regeringens förslag så pass många delar som är tveksamma ur rättssäkerhets-synpunkt och som står i strid med respekten för de mänskliga rättigheterna att Vänsterpartiet väljer att avslå förslaget i sin helhet.

Riksdagen bör avslå regeringens proposition 2021/22:131. Detta bör riksdagen besluta.

Linda Westerlund Snecker (V)

Tony Haddou (V)

Gudrun Nordborg (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Jessica Wetterling (V)